

“Anayasa’nın “Hak Arama Hürriyeti” başlıklı 36. maddesinde, “Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”; “Temel hak ve hürriyetlerin korunması” başlıklı 40. maddesine 4709 sayılı Kanun’un 16. maddesiyle eklenen ikinci fıkrasında, “Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır.” kuralı yer almış; 40. maddenin 2. fıkrasının gerekçesinde, bireylerin yargı ya da idari makamlar önünde sonuna kadar haklarını arayabilmelerine kolaylık ve imkân sağlanmasının amaçlandığı, son derece dağınık mevzuat karşısında kanun yolu, mercii ve sürelerin belirtilmesinin hak arama, hak ve hürriyetlerin korunması açısından zorunluluk hâline geldiği belirtilmiş; “Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı” başlıklı 74. maddesinde ise “Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir. Kendileriyle ilgili başvuruların sonucu, gecikmeksizin dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir...Bu maddede sayılan hakların kullanılma biçimi, Kamu Denetçiliği Kurumunun kuruluşu, görevi, çalışması, inceleme sonucunda yapacağı işlemler ile Kamu Başdenetçisi ve kamu denetçilerinin nitelikleri, seçimi ve özlük haklarına ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.” kuralına yer verilmiştir.

3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun’un “Kapsam” başlıklı 2. maddesinde, “Bu Kanun, Türk vatandaşları ve Türkiye’de ikamet eden yabancılar tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi ile İdarî makamlara yapılan dilek ve şikâyetler hakkındaki başvuruları kapsar.”; “Dilekçelerin İncelenmesi ve Sonucunun Bildirilmesi” başlıklı 7. maddesinde ise, “Türk vatandaşlarının ve Türkiye’de ikamet eden yabancıların kendileri ve kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri konusunda yetkili makamlara yaptıkları başvuruların sonucu veya yapılmakta olan işlemin safahatı hakkında dilekçe sahiplerine en geç otuz gün içinde gerekçeli olarak cevap verilir. İşlem safahatının duyurulması hâlinde alınan sonuç ayrıca bildirilir.” hükümlerine yer verilmiştir.

Hak arama özgürlüğü, genel olarak pozitif hukuk tarafından tanınmış hakların ön şartı ve usuli güvencesi olarak anlaşılır. Bu hakkın kullanılması da ancak buna ilişkin başvuru yollarının tam ve etkin biçimde tanınmasıyla mümkün olabilir. (KABOGLU, İbrahim Ö; Özgürlükler Hukuku, s. 86)

İdari işlemlere karşı başvuru yollarının ayrıntılı düzenlemelerde yer alması, başvuru süresinin kısa olması veya olağan başvuru yollarına istisna getirilebilmesi nedeniyle işlemlere karşı hangi idari birime, hangi sürede başvurulacağını idarelerce işlemde belirtilmesi hak arama özgürlüğünün korunması açısından önemlidir. Ayrıca, işlemlerde gösterilen sebep ve gerekçe, işlemin yasaya uygunluğu ve dayanağını değerlendirme, itiraz edip etmeme konusunda ilgililere yardımcı olmakla birlikte, idarenin saydamlığı, savunma hakları ve idareye güven ilkeleri ve hukuk devleti anlayışının oluşumu noktalarında büyük öneme sahiptir.

Anayasa’nın 74. maddesinde, kişilerin şikâyetleri konusunda yetkili makamlara yapılan başvuruların gecikmeksizin (3071 sayılı Kanun’da bu süre otuz gün olarak düzenlenmiştir) dilekçe sahiplerine bildirileceği kuralı yer almasına rağmen, 4734 sayılı Kanun’un iptali istenen kısımlarında ihaleyi yapan idareye karar almama serbestisi tanınmıştır.

Esas Sayısı : 2016/143

Karar Sayısı : 2017/23

Öte yandan, Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir. (AYM B. No: 2012/791,7/11/2013, § 52).

Somut olayda, davacı (başvuru sahibi) tarafından yapılan şikâyet başvurusu üzerine ihaleyi yapan idare (Aile ve Sosyal Politikalar Giresun il Müdürlüğü Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Müdürlüğü) tarafından cevap verilmemesi (zımnen reddedilmesi) nedeniyle idarenin karar verme süresinin bitimini izleyen on gün içinde davalı idareye itirazın şikâyet başvurusunda bulunulması gerekirken Ordu İdare Mahkemesi'nde dava açıldığı anlaşılmaktadır. Açılan davada Mahkeme tarafından, dilekçenin davalıya tevdiine karar verildiği, davalı idare tarafından 4734 sayılı Kanun'un 54. maddesinin dokuzuncu fıkrası dayanak gösterilerek anılan mahkeme kararı ve ekinde yer alan dava dilekçesinin Kurum kayıtlarına alındığı 04.05.2015 tarihi (itirazın şikâyet başvurusu tarihi olarak) dikkate alınarak başvurunun süre ve şekil yönünden reddedildiği görülmektedir. Şayet ihaleyi yapan idare tarafından on gün içinde gerekli inceleme yapılarak gerekçeli bir karar alınsaydı (4734 sayılı Kanun'un 55. maddesi uyarınca karar almama serbestisi bulunmasaydı), alınan kararda Anayasa'nın 40. maddesine uygun olarak davacıya hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağı ve süreleri belirtilmiş olacağından, davacının son derece dağınık mevzuat karşısında mahkemeye erişim hakkı, hak arama hürriyeti, dilekçe hakkı ve savunma hakkı korunmuş olacaktı.

Açıklanan nedenlerle; bir davaya bakmakta olan mahkemenin, o davada uygulanacak bir kanun hükmünü Anayasa'ya aykırı görürse ilgili kanun hükmünün iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurabileceğini düzenleyen 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddesinin birinci fıkrası gereğince, 4734 sayılı Kanun'un 5812 sayılı Kanun'la değişik 55. maddesinde yer alan "...Belirtilen süre içinde bir karar alınmaması durumunda başvuru sahibi tarafından karar verme süresinin bitimini..." ve "süresi içerisinde bir karar alınmaması hâlinde ise bu sürenin bitimini" ibareleri yönünden Anayasa'nın 36., 40. ve 74. maddelerine aykırı olduğu kanısına ulaşılması nedeniyle bu kuralın iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurulmasına; bu kuralın Anayasa'ya aykırılığı ve uygulanması durumunda telafisi güç veya imkânsız zararlar doğabileceği gözetilerek esas hakkında bir karar verilinceye kadar yürürlüğünün durdurulmasının istenilmesine; iptali istenen kuralın Anayasa'nın hangi maddelerine aykırı olduğunu açıklayan gerekçeli başvuru kararının aslının, başvuru kararına ilişkin tutanağın onaylı örneğinin, dava dilekçesi ile dosyanın ilgili bölümlerinin onaylı örneklerinin dizi listesine bağlanarak ANAYASA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞI'NA GÖNDERİLMESİNE, 23.05.2016 tarihinde oybirliğiyle karar verildi."